

Πέρσα Κουμούτση, Συνέντευξη: «Χάρτινες ζωές γυναικών που μπήκαν στο περιθώριο»

Η γυναίκα υψώνει φωνή ενάντια στο κατεστημένο

Οι γυναικείες προσωπικότητες παίζουν σημαντικό ρόλο

στο συγγραφικό έργο της Πέρσας Κουμούτση. Όμως στο νέο της μυθιστόρημα με τίτλο «Χάρτινες ζωές», πρωταγωνιστούν. Το βιβλίο που μόλις κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Ψυχογιός, ακολουθεί την πορεία τριών γυναικών από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα ως το τέλος του και ανιχνεύει τη σχέση τους με τον έρωτα και την ελευθερία, μέσα από τα λογοτεχνικά κείμενα σπουδαίων γυναικών του '30, '40 και '60. Ζωές σχεδόν επαναλαμβανόμενες μέσα στο χρόνο, που αναζητούν την ταυτότητα, τα θέλω τους, την εσωτερική τους γαλήνη, το αυτεξούσιο και βέβαια, την αγάπη. Κορυφαία μεταφράστρια της αραβικής λογοτεχνίας στην Ελλάδα, έχοντας μεταφράσει το μεγαλύτερο μέρος από το έργο του Αιγύπτιου νομπελίστα συγγραφέα Ναγκάμπ Μαφχούζ και πολλούς ακόμη Άραβες συγγραφείς, η Πέρσα Κουμούτση έχει ήδη στο ενεργητικό της και τέσσερα πρωτότυπα συγγραφικά έργα και μιλά στο Book Bar για τις «Χάρτινες ζωές» που είναι το πέμπτο. Μιλά επίσης για τα σημερινά προβλήματα των γυναικών, τις

σχέσεις των δύο φύλων αλλά και για τη θέση της γυναίκας στους καιρούς της οικονομικής κρίσης.

Συνέντευξη στην Ελπίδα Πασαμιχάλη

Τι κρύβει ο τίτλος «Χάρτινες ζωές»; Γιατί...χάρτινες;

Χάρτινες ζωές είναι οι ζωές των γυναικών που μπήκαν στο περιθώριο, λόγω καταστάσεων ή παρέλευσης του χρόνου- κυρίως αυτού- και δεν έχουν μείνει από αυτές παρά μόνο οι σκόρπιες αναμνήσεις τους αποτυπωμένες πάνω σε μια φωτογραφία- σε ένα κομμάτι χαρτί. Σχέσεις που έληξαν, αφήνοντας μόνο πίσω τους κάποιες επιστολές να τις θυμίζουν. Το χαρτί έχει τη σημειολογία του εφήμερου, του εύθραυστου, αυτού που καταστρέφεται εύκολα, αλλά που επίσης ανακυκλώνεται και που μπορεί να μετατραπεί σε κάτι άλλο, πιο όμορφο, ίσως, ή πιο εύρηστο. Τώρα, βέβαια, με τη νέα τεχνολογία, το χαρτί έχει σχεδόν αχρηστευτεί, αλλά το βιβλίο μου διαδραματίζεται, κυρίως κατά τις δεκαετίες του 30 του 50 αλλά και του 80, όταν οι υπολογιστές δεν ήταν ακόμα τόσο διαδεδομένοι. Ο τίτλος ανταποκρίνεται επίσης και σε δύο καίρια ερωτήματα που θέτω στο βιβλίο: τι απ' αυτά που βιώνουμε φέρει τη σφραγίδα του αληθινού και τι είναι χάρτινο, έτοιμο να υποστεί την επέλαση του χρόνου και να υποκύψει; Και πόσο ικανή είναι μια σχέση να διαλυθεί μέσα στο χρόνο ή να αντέξει σ αυτόν;

**«Η γυναίκα ως δημιουργός
δεν σταμάτησε να παλεύει
για το αυτεξούσιο της»**

Μίλησε μας για τις κεντρικές ηρωίδες του βιβλίου. Με ποιο τρόπο τις επέλεξε;

Έτυχε να κάνω μια έρευνα για τη γυναίκα και τη λογοτεχνία στην Ελλάδα, από τις αρχές του αιώνα ως το

τέλος του και διαπίστωσα, μέσα από την έρευνα αυτή, ότι η γυναίκα ανέκαθεν πάλευε για τα αυτονόητα. Διαπίστωσα επίσης ότι η γυναίκα ως δημιουργός, αλλά και ως ηρωίδα στη λογοτεχνία- από την Αυτοβιογραφία της **Ελισάβετ Μαρτινέγκου** ως τα βιβλία της **Γαλάτειας Καζαντζάκη**, της **Έλλης Αλεξίου** και της **Διδώς Σωτηρίου**, αλλά και την πεζογραφία των ημερών μας- δε σταμάτησε να παλεύει **για το αυτεξούσιο της**. Οι συνθήκες όμως, κυρίως οι ιστορικές και οι κοινωνικές, την εμπόδιζαν. Έτσι αποφάσισα να γράψω αυτό το βιβλίο που ακολουθεί την πορεία τριών γυναικών από τις αρχές του 20ου αιώνα ως το τέλος του, ψηλαφώντας τη σχέση τους με το θέμα της ελευθερίας και του έρωτα. Θέματα που απασχόλησαν και τις παραπάνω γυναίκες συγγραφείς, όπως διαπίστωσα μέσα από τα λογοτεχνικά κείμενά τους. Η κάθε μια από τις ηρωίδες μου είναι αντιπροσωπευτική της εποχής της, η κάθε μια διεκδικεί το δικαίωμα στην ελευθερία, στον έρωτα, στην ανεξαρτησία της, ανταποκρινόμενη πάντα στις επιταγές της δικής της εποχής, και στις ιστορικές ανακατατάξεις που έπαιξαν σημαντικό και παρεμβατικό ρόλο στην εξέλιξη της.

Έχουμε τρεις γυναίκες που ανήκουν σε τρεις διαφορετικές γενιές. Πιστεύεις ότι μπορούν να εντοπιστούν κοινά σημεία μεταξύ τους;

Παρότι οι ηρωίδες ανήκουν σε τρεις διαφορετικές γενιές, βιώνουν σχεδόν επαναλαμβανόμενες ζωές μέσα στο χρόνο, κι αυτό γιατί στη ουσία η γυναίκα στον πυρήνα της δεν έχει ουσιαστικά αλλάξει. Η ψυχολογική της δομή είναι τέτοια που δεν τις διαφοροποιεί δραστικά από τις άλλες. Οι συνθήκες είναι αυτές που αλλάζουν, κατά συνέπεια και η αντιμετώπισή της, κάθε φορά. Έπειτα η μητρότητα είναι από τα κυριότερα σημεία αναφοράς των γυναικών κάθε εποχής, που συχνά, δρα ανασταλτικά στην επίτευξη της ποθητής ελευθερίας τους.

**«Οι προηγούμενες γενιές γυναικών
δρουν καθοριστικά στις αποφάσεις
και επιλογές μας»**

Στις μέρες μας πιστεύουμε – ίσως όχι άδικα- ότι έχουν συμβεί κοσμογονικές αλλαγές που διαφοροποιούν εντελώς τις σύγχρονες γυναίκες από τις προηγούμενες γενιές. Συμφωνείς με αυτή την άποψη; Πώς τη σχολιάζεις;

Βεβαίως, η θέση της γυναίκας έχει διαφοροποιηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, τα υπαρξιακά της προβλήματα, ωστόσο, παραμένουν τα ίδια. Τη βαραίνουν με τον ίδιο, ή σχεδόν τον ίδιο τρόπο. Έπειτα, χρειάστηκε να περάσουν άλλες πέντε ή έξι δεκαετίες από τη θέσπιση του νόμου για την ισότητα, ώσπου η γυναίκα να μπορέσει να σταθεί πραγματικά στα πόδια της, αλλά ακόμα και σήμερα μόλις ένα σχετικά μικρό –παρότι ενθαρρυντικό- ποσοστό γυναικών τα έχει καταφέρει..

Πιστεύεις ότι οι προηγούμενες γενιές γυναικών επηρεάζουν και καθορίζουν τις επιλογές των σημερινών;

Απολύτως. Η συλλογική μνήμη ανέκαθεν επηρέαζε τις επιλογές και την πορεία των ανθρώπων σε μεγάλο βαθμό. Δε μπορούμε να αποστασιοποιηθούμε από το παρελθόν. Οι ζωές των προηγούμενων γενιών δρουν καθοριστικά στις αποφάσεις και τις επιλογές μας κι αυτό συχνά γίνεται υποσυνείδητα ή ερήμην μας.

Υπάρχουν κοινά, διαχρονικά σημεία στις επιθυμίες και στις αναζητήσεις των γυναικών σε διάφορες εποχές;

Πολλά, περισσότερα από ό,τι μπορεί κανείς να φανταστεί ή να πιστέψει. Ποτέ δε σταμάτησε η πάλη της

γυναίκας για να πετύχει το αυτεξούσιο της, η αναζήτηση της πραγματικής της ταυτότητα, της ευτυχίας της, των βαθύτερων επιθυμιών της, της εσωτερικής της γαλήνης, και βέβαια, της πλήρους και αδιαπραγμάτευτης ανεξαρτησίας της. Ακόμα και σήμερα που πέτυχε πολλά, είναι κι άλλα τόσα που της λείπουν.

**«Από την ημέρα που
εξιώθηκαν τα δύο φύλα,
η γυναίκα έγινε ανταγωνιστική
προς τον άντρα»**

Το διαχρονικό αίτημα των γυναικών για περισσότερη ελευθερία, έχει εν τέλει πραγματοποιηθεί στις μέρες μας;

Σε ένα βαθμό έχει πραγματοποιηθεί, όχι όμως πλήρως.. Η ελευθερία είναι μια βαθύτερη εσωτερική κατάσταση που δεν μπορεί να ανθίσει, όσο οι επιβεβλημένες συνθήκες, ή οι παρωχημένες νόρμες μιας κατ'επίφαση 'προοδευτικής' κοινωνίας μας θα τη χειραγωγούν.. Άλλωστε, η γυναικεία χειραφέτηση δεν είναι απόλυτα ταυτόσημη έννοια με εκείνη της ελευθερίας. Υπάρχει διαφορά. Επίσης, ενώ τα παλιά γυναικεία πρότυπα έπαψαν να υπάρχουν, γεννήθηκαν καινούργια, αρκετά όμως από αυτά είναι αρνητικά, κυρίως γιατί αλυσοδέουν τη σύγχρονη γυναίκα στην κοινωνία της κατανάλωσης, της ευτέλειας και του εφήμερου.

Υπάρχει μία άποψη που λέει ότι η έντονη προσωπικότητα της σύγχρονης γυναίκας «τρομάζει» τους άντρες. Πώς τη σχολιάζεις;

Τους απωθεί, κάπως. Από την ημέρα που 'εξιώθηκαν' τα δυο φύλα, η γυναίκα έγινε ανταγωνιστική προς τον άντρα. Συχνά μάλιστα γίνεται ο καθρέφτης του, και αυτό ίσως τους τρομάζει. Η γυναίκα υψώνει τη φωνή ενάντια στο κατεστημένο, ενάντια στην οικονομική καταπίεση, ακόμα και στο γάμο. Η συμμετοχή της στην παραγωγή είναι σημαντική, έχει ενεργό ανάμειξη στις αποφάσεις που παίρνονται σε όλες τις βαθμίδες και τις πτυχές της δημόσιας ζωής. Χαριτολογώντας, θα συμπλήρωνα πως η επιτυχία της είναι θαυμαστή, εφόσον όμως δεν ξεπερνά εκείνη των αντρών. Αλλά ας μη ξεχνάμε ότι η γυναίκα μόλις τα τελευταία πενήντα χρόνια κατάφερε να βρει την ταυτότητά της. Είναι ασήμαντο το χρονικό διάστημα, σε σχέση με εκείνο που πάλεψε να καταξιωθεί κοινωνικά.

**«Η ποσότητα στη γυναικεία λογοτεχνία
δεν είναι εφάμιλλη με την ποιότητα»**

Σε αντίθεση με το παρελθόν, όπου οι γυναικείες λογοτεχνικές υπογραφές ήταν λίγες, σήμερα παρακολουθούμε μια «εκδοτική έκρηξη» με βιβλία λογοτεχνίας που έχουν γραφτεί από γυναίκες συγγραφείς. Τελικά είναι η ποσότητα εφάμιλλη με την ποιότητα, κατά τη γνώμη σου;

Σε καμία περίπτωση η ποσότητα δεν είναι εφάμιλλη με την ποιότητα. Το αντίθετο μάλιστα. Παρενθετικά, αναφέρω, ότι η λογοτεχνία ήταν ένα από τα πιο προνομιακά πεδία άσκησης της γυναικείας εμπειρίας. Από το 1960 η γυναίκα στην Ελλάδα μπαίνει σε μια νέα φάση. Παλαιότερα ταμπού στη γλώσσα και καταστάσεις αλλάζουν, η παλιά θεματολογία υποσκελίζεται από νέες, με σημαία εκείνη της σεξουαλικότητας της γυναίκας που γίνεται και η κύρια πηγή της δημιουργικής της έμπνευσης, αλλά μόλις λίγα χρόνια αργότερα αποκτά μια τάση μεταστροφής στο παλιό, ρομαντικό βιβλίο, καθώς τα πάντα κατά τη άποψη της έχουν ειπωθεί. Η μεταστροφή αυτή μάλιστα δεν είναι ακριβώς σπασμωδική και ούτε ακριβώς στοχαστική, όσο θα έπρεπε. Η γυναίκα οφείλει να ασχολείται περισσότερο με πιο καιρία ζητήματα όπως το μεταναστευτικό ζήτημα, την οικονομική ύφεση, την παγκοσμιοποίηση, την κατάλυση των θεσμών.

**«Στην εποχή της οικονομικής κρίσης
φοβάμαι πως η γυναίκα θα βρεθεί
πάλι σε μειονεκτική θέση»**

.Η παγκόσμια και εθνική οικονομική κρίση που ζούμε εκτιμάς ότι μπορεί να επηρεάσει και να αλλάξει τις μέχρι σήμερα ισορροπίες στις σχέσεις των δύο φύλων;

Σίγουρα θα επηρεάσει. Κάθε κοσμοϊστορική αλλαγή είχε δραστικές συνέπειες στις ισορροπίες. Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, για παράδειγμα, ανέδειξε τον γυναικείο δυναμισμό, αλλά τη φόρτωσε επίσης με βάρη και άγχη που συχνά υπερβαίνουν τις ψυχικές δυνάμεις της. Στη σημερινή εποχή, την εποχή της παγκοσμιοποίησης και της οικονομικής ύφεσης, όλο και περισσότερες γυναίκες μένουν χωρίς δουλειά, με αποτέλεσμα να υποχρεούνται να εξαρτώνται τουλάχιστον οικονομικά και πάλι από τους άντρες,. Φοβάμαι πως θα υπάρξει και εδώ μεταστροφή και η γυναίκα θα βρεθεί πάλι σε μειονεκτική θέση, όπως ήταν στο παρελθόν.

info@bookbar.gr

INFO

Χάρτινες ζωές

ΠΕΡΣΑ ΚΟΥΜΟΥΤΣΗ

ΣΕΛ. 320

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ